
Arkivkode:

FU-sak: 07/09

Sak nr.:

Møte: 14.05.09

FORSKNINGSMELDINGER 2009

1 INNLEDNING

Universitetsstyret vedtok i sitt møte 14. juni 2007 (sak 59/2007) å be fakultetene om å utarbeide årlige forskningsmeldinger. Malen som blir benyttet i 2007 var å regne som en pilotversjon, jf. brev fra universitetsdirektøren 22.06.07, sak 2007/2832. Tilbakemeldingene etter at rapporteringen var gjennomført viste at hovedstrukturen fungerte godt, men malen ble vurdert å være noe omfattende, særlig med hensyn til rapporteringen av data.

Forskningsavdelingen har derfor foretatt en enkel revisjon av malen. I forskningsmeldingen skal det gis en vurdering av fakultetets resultater i 2008 og sannsynligheten for å oppnå måltall for 2009. Måltall og prioriteringen fra meldingen bør inngå i fakultetenes budsjettforslag for 2010. Forskningsmeldingene vil slik fungere som en selvevaluering av enhetene, der nødvendige planer og justeringer for 2009 presenteres i henhold til de resultater som hittil er oppnådd.

Forskningsmeldingene omfatter rapportering på følgende kvantitative indikatorer:

- 1) Publikasjoner
- 2) Utveksling av tilsette gjennom avtaler
- 3) Doktorgrader:
- 4) Forskningsrådsfinansiert virksomhet (FFV)
- 5) EU-tildeling
- 6) Eksternfinansiert virksomhet (EFV) som ikke er regnskapsført ved UiB eller Unifob
- 7) Likestilling

Det ble videre lagt opp til en kvalitativ omtale av hver resultatindikator samt en generell kvalitativ presentasjon av resultat, planer, utfordringer og prioriteringer.

Forskningsavdelingen har ikke mottatt forskerutdanningsmelding fra Bergen Museum til tross for purring.

2 FAKULTETENES FAGLIGE PRIORITERINGER

2.1 Det humanistiske fakultet

Det humanistiske fakultet har vært gjennom en omfattende faglig reorganisering siden forrige forskningsmelding, og har arbeidet systematisk med å utvikle strategier lokalt og sentralt på fakultetet innenfor forskningsfeltet. I den nye strategien som er utarbeidet for perioden 2009-

2011 er det et hovedmål å synliggjøre betydningen av og egenarten ved humanistisk forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid. Det er videre et mål å øke graden av eksterntfinansiert forskning, blant annet gjennom å påvirke utformingen av nasjonale og internasjonale satsingsområder. Målet er å hevde seg på internasjonale kvalitetsrangeringer. En vil særlig støtte internasjonalt anerkjente forskermiljøer som CMS, og miljøer som har vist at de har potensial til å få en slik status.

HF prioriteter følgende satsinger:

- Senter for lingvistikkforskning
- Senter for middelalderstudier (CMS)
- Individuelle forskningsmidler og publiseringsstøtte

Senter for lingvistikkforskning blir støttet med en million kroner pr år i fire år fra UiB og fakultetet bidrar med like mye og omfatter blant annet en 4-årig stipendiatstilling, en professor II-stilling og driftsmidler. Det humanistiske fakultet har hovedansvaret for satsingsområdet Region og regionalisering, og her er det lyst ut en førsteamanuensisstilling, tilsatt en post. doc. og tre stipendiater, hvorav to ved andre samarbeidende fakulteter.

Fakultetet har på forskningsbudsjettet for 2009 avsatt kr. 900.000 til generelle forskningsformål og kr. 650.000 til publiseringsstøtte. Disse midlene er viderefordelt til instituttene slik at de har større mulighet til langsiktig prioritering og planlegging. Ny ledelsesstruktur ved instituttene har gitt sterkere faglig ledelse og dermed også styrket forskningsledelse. Dannelsen av forskergrupper i 2007 har fungert produktivt for tverrfaglig samarbeid og forskningsaktivitet generelt. Fakultetet håper at slike grupper ved alle institutter vil bidra til en økning i den eksternt finansierte virksomheten samt stimulere forskermobiliteten.

Fakultetet vurderer det som viktig å få i gang en dialog og prosess med henhold til hvordan og i hvilken form den faglige kompetansen og verdiene som er skapt gjennom CMS blir videreført etter at finansieringsperioden er over i 2013.

2.2 Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultets mål er at de strategiske satsingene skal heve kvaliteten på forskningen og utdanningen, men en er bekymret for at den anstrengte økonomien svekker fakultetets evne til omstilling, nyrekruttering, bedre kjønnsbalansen og å følge opp satsinger. Høy forskningskvalitet på grunnleggende forskning innen MNT-fagene er nødvendig for å opprettholde status som et internasjonalt forskningsuniversitet. De strategiske satsingene på fakultetet er redusert i 2008 for å komme i budsjettmessig balanse i 2009. En har derfor hatt liten mulighet til å realisere eksisterende satsinger, og har konsentrert seg om å videreføre eksisterende strategisk aktivitet knyttet til BFS, SFF, SFI, YFF og FUGE. Store deler av satsingene er egenandeler knyttet til disse. Stipendiater kan først omprioriteres mellom institutter og satsingsområder medio 2010.

Fakultetet var i 2008 med på å etablere Bergen marine forskningsklynge hvis målsetting er å etablere byen som en europeisk marin hovedstad. Bioinformatikk er et høyt prioritert fagområde i sterk faglig utvikling og med betydelig potensial. Dette fagmiljøet har ambisjoner om å komme i posisjon til å søke SFF-status ved neste utlysning fra Forskningsrådet. Nanoprogrammet ved UiB er i sin siste del av første periode, og har fått gode faglige

evalueringer og er i klar faglig framgang med flere artikler i ledende tidsskrifter. Strategiutvalget for energi- og petroleumsrelatert forskning (SEPF) ble etablert i 2008 for å styrke samarbeidet mellom StatoilHydro og UiB, Unifob, CMR og HiB. Satsingen på energiforskning har bidratt til at forskningsmiljøene i Bergen er blitt vertskap for to Forskningsentre for miljøvennlig energi og at en har etablert Norsk senter for dyp geotermisk energi.

Institutt for biologi flytter inn i ny lokaler mot slutten av 2009, og en håper at samlokaliseringen gir forskningsmessige gevinster. Fakultetet regner også med at det prosjekterte nye teknologibygget vil styrke mulighetene for tverrfaglig forskning og legge til rette for godt samarbeid med CMR og Unifob. Tre av fakultetets forslag om nasjonal forskningsinfrastruktur samt AVIT, planlegges plassert i bygget.

Fakultetet vil i løpet av høsten sette i gang arbeidet med å utarbeide en ny strategisk plan for perioden 2010-2014:

- Faglige innsatsområder – bør gjennomgås og revideres
- Behovet for faglig fornying og nyrekruttering bør gjennomgås, ikke minst når det gjelder behovet for å rekruttere kvinner til vitenskapelige stillinger
- Forskningsledelse, forskningsgrupper, forskerutdanning og mer sammenhengende tid til forskning
- Prioritert samarbeid med andre forskningsinstitusjoner, UiBs randsone samt samfunns- og næringsliv
- Større utstyrsplattformer krever både faglige prioriteringer og politisk oppmerksomhet som bør nedfelles mer tydelig i en fakultets- (og universitets-) strategi

2.3 Det medisinsk-odontologiske fakultet

Det medisinsk-odontologiske fakultetet har en rekke satsingsområder som er blitt videreført etter sammenslåingen. I samsvar med sin strategiske plan 2006-2010 prioriterer fakultetet følgende forskningsområder:

Nye områder:

- Ernæring
- Farmasi
- Nanovitenskap

Videreførte områder:

- Global helse/u-landsrelatert forskning
- Translasjonsforskning
- Store folkesykdommer/klinisk medisin
- Registerbasert epidemiologisk forskning
- Nevrovitenskap
- Medisinsk billedbehandling (eks fMRI; PET skanner, ultrasonografi)
- Molekylærbiologisk forskning/FUGE
- Oral helse
- Biomaterialer
- Kreftbiologi
- Oral inflammasjon og infeksjon
- Kranofacial utfikling og funksjon
- Samfunns- og atferdsfag

Tematiske forskningsområder, Loci, er videreført som ordning fra Det medisinske fakultet, og har vært gjenstand for evaluering i 2008. Det er satt i gang arbeid med en ny strategi for fakultetet for perioden 2010-2014, og arbeidet koordineres av en egen strategikomiteé.

Prosjekter innen nanovitenskap har fått støtte fra NFR og UiBs strategiske satsinger på feltet. UiB har fått 40 % av NFRs bionano-tildelinger. Institutt for biomedisin er i gang med å bygge opp et laboratorium for å benytte materialteknologi på nanometernivå, og det er viktig å få på plass kvalifisert personale på forsker- og teknisk nivå.

Instituttene samarbeider med de fleste institutter på MN-fakultetet, CMR og Helse Bergen innenfor satsingene nanovitenskap, FUGE, billedbehandling og translasjonsmedisin. Det er satt av midler til videreføring av tiltak innenfor translasjonell medisinsk forskning og til videreføring av FUGE-plattformer. Ut over dette er det satt av 1,5 mill. kr. i strategiske forskningsmidler til ernæring til benyttelse i 2009.

Det er en stor utfordring for fakultetet å få på plass nødvendig infrastruktur og avansert vitenskapelig utstyr i det nye laboratoriebygget. Utstørsbehovet er kostnadsberegnet til om lag 100 mill. kr. over 2-3 år der UiB må bidra med 25 %. Fakultetet er tildelt 14 mill. kr. til dette formålet.

For å styrke den faglige aktiviteten har fakultetet avsatt midler til opprettelse av Scientific Advisory Board ved to institutter. SAB skal evaluere instituttets vitenskapelige aktiviteter og gi råd til instituttleder om profil og prioriteringer, internasjonalt samarbeid og samarbeid med industrielle partnere. Basert på erfaringene vil en vurdere om dette også skal gjøres på flere.

2.4 Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Fakultetet har i sin forskingsstrategi 2005-2010 seks tematiske hovedfelt, som alle har god aktivitet:

- Utviklingsforskning
- Internasjonal migrasjon og etniske relasjoner (IMER)
- Makt, demokrati og styring

- Informasjon, kommunikasjon og kultur
- Velferd, helse og sosialpolitikk
- Arbeid, utdanning og næringsliv

Fakultetet har prioritert området Demokrati og rettsstat høyt, og vil fortsette med det i tiden framover. Fakultetet har lyst ut to øremerkede stipendiatstillinger til denne satsingen, og i tillegg har tre institutter satt av midler til tre stipendiatstillinger på feltet. Det er etablert samarbeid med forskningsmiljø som driver med naturvitenskapelig forskning om klima, og det ses på som en viktig oppgave for fakultetet å videreutvikle samarbeidet med disse miljøene. Til samfunnsvitenskaplig klimaforskning har fakultetet i år satt av midler til flere nye stipendiatstillinger.

Fakultetet står overfor utfordringer nå det gjeld ressurser til forskning på grunn av rammekutt og økte kostnader. Dette har ført til at en blant annet ikke kunne erstatte alle vitenskapelige stillinger etter naturlig avgang, og har hatt lite ressurser til post.doc.-stillinger. Det kan også bli vanskelig å opprettholde sentrale forskningsfelt. Fakultetet vil arbeide målrettet for å øke den eksternt finansierte aktiviteten for å møte disse utfordringene, blant annet ved å være aktive mot Forskningsrådets programmer Velferd, arbeid og migrasjon, Sykefravær og Utdanning 2020, men også å satse sterkere på internasjonale finansieringskilder. Fakultetet vurderer at det i koplingen mellom utviklingsrelatert forskning, globale studier og demokrati- og rettsstatsforskning ligger et stort potensial for videreutvikling av forskning og forskningssamarbeid. (Arbeidet med å koordinere innsatsen for å få til ny forskning om globale utfordringer på tvers av områdene klima, fattigdom og helse).

Fakultetet skal utvikle en ny strategiplan i løpet av 2009 og i den forbindelse trekkes følgende nye satsinger fram:

- samfunnsvitenskapelig klimaforskning
- globale samfunnsstudier, fattigdom og helse
- forskning om makt, styring, demokrati og rettsstat
- velferd, arbeid og migrasjon
- utdanningsforskning

2.5 Det juridiske fakultet

I fakultetets foreliggende strategiplan står området Demokrati og rettsstat sentralt, og fra 2009 har fakultetet en egen post.doc.-stilling knyttet til denne satsingen. Ellers har en satset på å videreutvikle kompetansen innenfor områder som strafferett og straffeprosess, menneskerettigheter, forvaltningsrett, konkurranserett og sentral formuesrett samt energi- og ressursforvaltningsrett med særlig vekt på havrett, kystsoneforvaltning og utnyttelse av marine ressurser. På flere av disse områdene har en hatt eksterntfinansierte prosjekter. Ansatte på fakultetet har fått innvilget et prosjekt fra Forskningsrådet i samarbeid med Institutt for biologi, noe som gir fakultetet en PhD-stipendiat fra juni 2009.

Fakultetet har allerede i gang omfattende faglig satsning finansiert av Forskningsrådet i strafferett, flyktningerett, konkurranserett, europeisk privatrett, havrett og kystsoneforvaltning. Nivået på den eksterntfinansierte aktiviteten vurderes å være for lav og fakultetet har ambisjoner om å øke denne. Dette er nødvendig for at en skal oppnå den veksten i faste vitenskapelige ansatte som er beskrevet i strategiplanen. For å få til en økning styrker en det tverrfaglige og tverrfakultære samarbeidet og legger mer vekt på langsiktig og strategisk søknadsplanlegging. Fakultetet håper også på at reorganisering av forskningen i færre forskergrupper og mer aktiv forskningsledelse vil bidra til å øke den eksterntfinansierte

aktiviteten gjennom flere og kvalitativt bedre søknader. På et mer overordnet nivå er utfordringen å styrke og synliggjøre den rettsvitenskapelige forskningen.

Arbeidet med en ny strategiplan vil starte i 2010.

2.6 Det psykologiske fakultet

Fakultetets hovedforskningsområder er:

- helse-, utdannings/læringsforskning
- utviklingsrelatert forskning
- basal forskning

Fakultetet vil gjennom ressursbruk systematisk legge til rett for nyskapende forskning av høy internasjonal kvalitet innenfor alle forskningsområdene. Samtidig har fakultetet et ansvar for å legge til rette for framvekst av nye forskningstema og forskningsgrupper. Fakultetet har etablert Scientific Advisory Committees som dekker samtlige forskningsgrupper. Det er forventet at SACs skal sikre forskningsgruppene jevnlig faglige vurderinger. Vurderingene skal gjøres med referanse til forskningsgruppens egne strategiplaner. SACs er også ment som et virkemiddel for å videreutvikle forskningsgruppens relasjoner til aktuelle samarbeidspartnere lokalt, nasjonalt og ikke minst internasjonalt.

Fakultetet vil fortsette å anvende ressurser strategisk for å øke forskningsgruppens evne til å hevde seg i konkurransen om eksterne forskningsmidler, blant annet ved samfinansiering av prosjekt og støtte i søknadsprosessene.

Fakultetet vil styrke blant annet basalforskning og translasjonsforskning, styrke forskning innenfor mental helse og rusmiddelforskning og styrke forskningen innen utdanningsvitenskap.

3 PUBLISERING

Universitetet i Bergen har hatt en økning i antall publikasjonspoeng på 4.0 % fra 2007 til 2008. Gjennomsnittlig økning for universitetene var 12.1 %. Andelen publikasjoner på nivå II har for UiB falt fra 23.7 til 22.2 %. Gjennomsnittet for universitetene for 2008 var 22.7 %, en økning fra 21.8 % i 2007. Fakultetene sikter mot en økning av publiseringen på nivå II.

Fakultetene melder jevnt over om økning i publikasjonspoeng og andel publisering på nivå II fra 2007 til 2008. Det medisinsk-odontologiske fakultet har hatt en økning i publiseringspoeng på hele 25.2 % og 23,8 % er på nivå II i 2008. Det humanistiske fakultetet fortsetter framgangen fra tidligere år, og har en økning på 10.7 % fra 2007 til 2008 i antall publikasjonspoeng og 6.9 prosentpoengs økning i andelen nivå II publikasjoner. Det psykologiske fakultet har hatt en moderat økning i antall publiseringspoeng (7.4 %) og andel publikasjoner på nivå II, men ligger her noe lavt (20.2 %). Det juridiske fakultetet har hatt en nedgang på 7.4 % i antall publikasjonspoeng. Bare 10.8 % av publikasjonene deres er på nivå II. Dette forklares med at det er få internasjonale publikasjonskanaler for flere av rettsvitenskapens fagfelt. Det matematisk-naturvitenskapelige fakultetet har hatt en svak nedgang både i antall publikasjonspoeng (-2.9 %) og andelen publikasjoner på nivå II (fra 28.8 til 24.3 %), noe som begrunnes med den kraftige økningen i antall PhD-kandidater med påfølgende veiledning.

Det samfunnsvitenskapelige fakultet har en liten økning i antall publikasjonspoeng, men har høyest andel av publikasjonene på nivå II – hele 28.1 % av publikasjonene er på dette nivået, og det er særlig Institutt for geografi (62.7 %) og Institutt for sosialantropologi (43.3 %) som bidrar til dette. Det samfunnsvitenskapelige fakultetet legger i sin forskningsmelding vekt på at det er en viss sårbarhet når det gjelder publiseringen siden det i en del miljø er få personer som står for størstedelen av publiseringen, og dersom disse faller fra er det risiko for at mye av publiseringsevne kan bli svekket. En stram økonomi, som kan føre til færre ansatte, er også en potensiell risiko for publiseringsevne.

Tabell 1. Publikasjonspoeng. Resultat 2005, 2006, 2007, 2008.									
Måltall 2009									
	MN	HF	ODO	JUS	PSY	SV	MED	BM	TOTALT
2005	447	222	58	51	116	188	310	38	1430
Nivå II									20,8
2006	530	284	43	75	109	177	347	14	1579
Nivå II									22,1
2007	516	346		81	136	192	322	33	1626
Nivå II	28,8	19,3		9,6	18,1	24,7	20,3		23,7
2008	501	383	--	73	146	204	403		1741
Nivå II	24,3	26,2	--	10,8	20,2	28,1	23,8		22,2
2009	525	380	--	85	140	210	390		

4 EKSTERN FINANSIERING

Forskningsrådsfinansiert virksomhet (FFV) hele 1000 kr:

		MN	HF	ODO	JUS	PSY	SAM	MED	BM	
Omfang av forskning finansiert av Forskningsrådet	2005	Måltall								
		Resultat	117257	18300	2000	5460	12200	24127	49526	180
	2006	Måltall	139058	15400	0	0	10000	0	0	0
		Resultat	126984	11000	1800	6734	9700	24970	48391	0
	2007	Måltall	140000	16000	0	6000	10000	22000	0	700
		Resultat	175975	10300	0	3592	12600	13984		
	2008	Måltall	157000	12000	0	6300	12000	18000	50000	1500
		Resultat	180315	11400	0	5162	10600	17616	117100	

Ekstern finansiering er en utfordring for alle fakultetene, og de har klare planer om å øke omfanget for å realisere forskningsmessige ambisjoner og for å sikre tilførsel av ressurser blant annet når det gjelder PhD-er og særlig post.doc.stillinger.

Det medisinsk-odontologiske fakultetet har som ambisjon å øke den eksternfinansierte aktiviteten. I tillegg til finansiering fra Forskningsrådet har flere av forskergruppene fått tilslag på midler hos ulike institusjoner som Helse Vest, Kreftforeningen, fylkestannleger m.m. Fakultetet også fikk støtte til prosjektet EURADRENAL innenfor EUs 7. rammeprogram i 2008. En er dessuten partner i 5 andre, og har en fått to nye prosjekter i 2009. Det har vært en økning i deltakelse på EU-prosjekter i RP7, men oppfatter disse som krevende både faglig og administrativt, og det oppfattes som avgjørende å ha et tett samarbeid med Forskningsavdelingen for å lykkes.

Det humanistiske fakultet har arbeidet systematisk de siste årene med å øke den eksternfinansierte virksomheten både gjennom å holde informasjonsmøter, ta opp tema på styringsdialoger med instituttene og ved å sette av forprosjektmidler på forskningsbudsjettet. Fakultetet vil i 2009 søke å bedre den forskningsadministrative støtten. Det oppleves som en klar svakhet at UiB ikke kan tilby tilfredsstillende tjenester eller har kompetanse på EU-prosjekter utover støtte i søknadsfasen.

Den bidrags- og oppdragsfinansierte virksomheten ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet økte med 17 %, men med redusert antall fast vitenskapelig ansatte er den en risiko for at denne vil bli redusert. Det meldes om en stabilt økende finansieringen fra Norges forskningsråd. Aktiviteten i 2009 forventes å være på samme nivå som i 2008. Forsinkelser i prosjektoppstart er en utfordring. Det er også en utfordring å vinne fram innenfor den frie grunnforskningen hvor tildelingene ikke står i rimelig forhold til søknadskvaliteten. Tildelinger fra EU ble mer enn halvert fra 2005 til 2006, og ytterligere redusert i 2007. Noe av årsaken til dette skyldes avslutning av 5. rammeprogram, samtidig som 6. rammeprogram har gitt dårlig uttelling for fakultetet som følge av den faglige profilen. Profilen på det 7. rammeprogrammet ser imidlertid ut til å være mer i overensstemmelse med fakultetets fagprofil. MN-fakultetet deltar i 15 av de 31 prosjektene UiB har fått tilsalg på eller er i kontraktsforhandlinger. Fakultetet forventer å øke aktiviteten med nærmere 10 mill. kr. til 17 mill. kroner i 2009. Instituttene og fakultetet vil arbeide for å komme i bedre posisjon i forhold til EU-tildelinger. I denne sammenheng er fakultetets samarbeid med Forskningsavdelingen om en rådgiverstilling innenfor EU-forskning et virkemiddel som gir resultater. Det er en klar oppfatning at økonomiske insentiver vil kunne stimulere til økt aktivitet fra fagmiljøene for å komme i posisjon for å få EU-prosjekter. Ansettelse av midlertidige forskere er også en stor utfordring ved fakultetet, og premisene for ansettelse av midlertidig forskere er per i dag ikke god nok.

Det samfunnsvitenskapelige fakultet har som klar ambisjon å øke omfanget av eksternfinansiert forskning, og har som mål å øke denne med 30 % i forhold til 2008. Den forskningsrådsfinansierte aktiviteten er kjennetegnet av store og flerårig prosjekt i mange av fagmiljøene. Resultatet fra EU er svakere enn forventet og bare halvparten av måltallet på en million. Det er et klart mål å øke aktiviteten, og det ble sendt flere søknader til FP7 i 2008 og i år. NUFU-programmet, som er finansiert av Norad, er en viktig kilde til forskningsvirksomhet for Det samfunnsvitenskapelige fakultet, og en har nå tre større prosjekt. For å få opp aktiviteten er det nødvendig å styrke den forskningsadministrative støtten til fagmiljøene. Det pekes også på at UiBs modell for fordeling av resultatinntekter ikke blir fordelt videre til de fagmiljøene som initierer og driver ekstern finansiert forskning. Det er nødvendig med tilførsel av resultatmidler for å sikre miljøet den kompetanse og styrken som skal til for å drive slik aktivitet.

Det juridiske fakultet har arbeidet systematisk de siste årene med å øke den eksternfinansierte virksomheten, og fakultetet har i løpet av de siste årene hatt en prosentvis stor økning når det gjelder forskningsrådsfinansiert virksomhet.. Antall søknader og samlet søknadssum til Forskningsrådet totalt sett gått opp sammenlignet med tidligere år. Det har vært en økning i forskningsrådsfinansierte prosjekter også i 2008, men målsettingen ble ikke nådd. Fakultetet deltar kun i ett EU-prosjekt, og dette avsluttes i mai 2009.

Ved Det psykologiske fakultetet er omfanget av forskning finansiert av Forskningsrådet er lavere enn budsjettet og EU-finansiert forskning er bortimot fraværende. Fakultetet har også ekstern finansiering fra Krupp Stiftung, Helse Vest, Bergen forskningsstiftelse, departementer, andre offentlige organer og næringslivet. Til sammen 16.3 mill kr. Det

arbeides med å informere og stimulere forskningsmiljøene for å få forskerne til å søke mer ekstern finansiering i årene framover.

Fakultetet vil fortsette å anvende ressurser strategisk for å øke forskningsgruppenes evne til å hevde seg i konkurransen om eksterne forskningsmidler. Det er behov for profesjonalisering av den forskningsadministrative støtten og en ny stilling vi bli opprettet for å gi forskningsgruppene støtte i søknadsprosessene.

5 UIBS RANDSONE, SAMFUNNS- OG NÆRINGS-LIV

Noen av fakultetene har gitt melding om prioritert samarbeid med andre forskningsinstitusjoner, UiBs randsoner, samt samfunns- og næringsliv. Dette er særlig fulgt opp av Det matematisk-naturvitenskapelig fakultet, Det samfunnsvitenskapelig og Det psykologiske fakultet.

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet ser det som viktig å styrke samarbeidet med andre fakultet, spesielt Det medisinsk-odontologiske fakultet samt randsoner og institusjoner som Unifob AS, CMR, Nansensenteret, HI, NIFES, HUS og HiB. En ønsker også å styrke samarbeidsflaten mot BTO. Fakultetet har også økende oppmerksomhet på samarbeid med nærings- og samfunnsliv. Samarbeidet med StatoilHydro er videreutviklet og fornyet (jf. Akademiaavtalen), og har også styrket samarbeidet med Bergen Næringsråd. Strategiutvalgene i marine fag og petroleum og energi er sentrale virkemiddel i denne sammenheng.

Det samfunnsvitenskapelige fakultet vil fortsett å prioritere samarbeid med randsonene og andre forskningsinstitusjoner i Bergen. Randsonen er særlig Rokkansenteret, Unifob global, Bjerknessenteret og SNF viktige faglige samarbeidspartnere. Samarbeidet med Christian Michelsens Institutt (CMI) har lange tradisjoner i flere av fagmiljøene, og samarbeidsavtalen mellom CMI og UiB er et viktig ledd i den strategiske satsingen på utviklingsforskning. Flyttingen av CMI og Unifob global til Dragefjellet til styrke dette fagmiljøet og gjøre det mer synlig som samlet fagmiljø i Bergen. Fakultetet har få industripartnere, men Institutt for informasjonsmedievitenskap har inngått en avtale med Virtz.

Det psykologiske fakultet prioriterer tverrfakultære forskningsnettverk særlig i samarbeid med Helse Vest når det gjelder satsing innenfor psykisk helse, translasjonsforskning og rusforskning. Fakultetets forskningsskole innenfor utdanningsvitenskap (WNGER) er tverrinstitusjonell og er etablert i et omfattende samarbeid med forsknings- og læreutdanningsinstitusjoner på Vestlandet. Fakultetet er involvert i flere tverrfaglige samarbeidsprosjekter som er forankret i Unifob, blant annet Unifob helse og Unifob-global, og arbeider for å øke omfang av eksternt finansiert virksomhet forankret i randsonen. Fakultetet satser på å øke samarbeidet med næringslivet, blant annet gjennom etablering av samarbeidsavtaler med StatoilHydro og Falck-NUTEC.

6 LIKESTILLING

Tabell 6.1 Andel kvinner i vitenskapelige stillinger

	MOF	MN	HF	SV	JUS	PSYK
2007	22.1	26.2	36.6	30.4	20	
2008	28.4	25.4	38.2	29.8	21	58

Over tid har det vært en økende andel kvinner i alle vitenskapelige stillingskategorier ved UiB, og kvinner er nå godt representert helt opp til post.doc. nivå. I tillegg har det vært en positiv utvikling på førsteamanuensisnivå. Blant professorene er det fra 17 til 20 % i løpet av 2008 noe som tyder på at det gode rekrutteringsgrunnlaget og tiltak i forhold til disse gruppene nå begynner å gi resultater på professornivå.

Fakultetene melder om en rekke ulike tiltak for bedre likestilling og økt kvinneandel. Det humanistiske fakultet vedtok i juni 2007 Handlingsplanen for bedre kjønnsbalanse der tiltakene omfatter stipend til ferdige doktorgradskandidater, startpakker for nyansatte og kortere gjesteforskeropphold eller faglige reiser for å vedlikeholde og bygge faglig nettverk. Fakultetet har oppnådd likestillingskravene på stipendiatstillinger, postdoktorer og førsteamanuenser. Det er en stor utfordring at en de nærmeste årene får en stor avgang av kvinnelige professorer, og med et stramt budsjett er det en utfordring å øke andelen kvinnelige professorer. Det viktigste virkemiddelet synes å være å legge til rett for kvinnelige førsteamanuenser slik at de kan kvalifisere seg for opprykk. .

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet har hatt en liten svekkelse av kjønnsbalansen fra 2007 til 2008. Generelt har et stramt budsjett gitt fakultetet langt mindre handlingsrom enn tidligere til å bedre kjønnsbalansen. Det er imidlertid økte bevissthet på alle plan om arbeidet med å bedre balansen.

Det medisinske fakultet har hatt en økning i kvinnelige tilsatte i vitenskapelige stillinger på 6.6 prosentpoeng. En viktig årsak til dette er trolig fakultetssammenslåingen. Fakultetet har også en økning av kvinner i rekrutteringsstillinger. Men fortsatt er det behov for økning av kvinner på professornivået.

Ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet har andelen kvinner i faste vitenskapelige stillinger vært stabil på 30 % de siste fire årene. For rekrutteringsstillingene er det fremdeles god kjønnsbalanse, men i 2008 vippet kvinneandelen for første gang under 50 %. Ved flere institutt har det vært en god utvikling med til dels sterk økning av kvinnelige professorer og førsteamanuenser, men tallet på stillinger er så pass lite at når kvinner går ut av stillingene for eksempel ved pensjonering får dette store utslag på kjønnsfordelingen.

Det juridiske fakultet har økt rekrutteringen av kvinner i vitenskapelige stillinger svakt de siste årene slik at den nå er 21 %. Andelen kvinner blant de midlertidig vitenskapelig ansatte er nær 40 % slik at det er grunn til å tro at andelen kvinner blant de fast ansatte vil øke framover. Fakultetet har ellers laget en "Handlingsplan for bedre kjønnsbalanse 2008-2009".

Det psykologiske fakultet har et flertall av kvinner (58 %) i faste vitenskapelige stillinger. Fakultetet har en høy andel kvinnelige professorer (32 %) sett i forhold til andre enheter ved UiB. Fakultetet har et aktivt forhold til likestilling både når det gjelder representasjon i utvalg og når det gjelder sammensetning av ulike bedømmelseskomiteer. Det gode resultatet må ses i lys av en mangeårig innsats hvor det har vært fokus på virkemidler som karrieresamtaler og ekstra forskningstermin for kvinner.

7 UTVEKSLING AV TILSATTE

	MOF	MN	HF	SV	JUS	PSYK	UiB
2008	53	209	114	24	14	14	428

Det medisinsk-odontologiske fakultetet har en årlig avsetning på kr. 600.000 for utenlandsopphold for departementsfinansierte postdoktorer, men har ikke avsatt midler til utenlandsopphold for stipendiater siden tiden i mange tilfeller er for knapp til å gjennomføre utenlandsopphold. Det er stor internasjonal aktivitet blant det vitenskapelige personale på Det matematisk-naturvitenskapelige fakultetet. Fakultetet hevder at indikatoren ikke reflekterer dette, og at det er usikkerhet rundt tallene. Nedgangen fra 319 i 2007 til 209 i 2008 mener en skyldes måten utvekslinger registreres på, og ikke at de ansatte er mindre mobile. Det humanistiske fakultet har 114 registrerte utvekslinger, og er dermed det desidert beste fakultetet sammenlignet med de andre humanistiske fakultetene i Norge. Også dette fakultetet skriver at det er vanskelig å gjengi korrekte tall for forskermobilitet og etterlyser klarere retningslinjer og rutiner internt ved UiB. Det samfunnsvitenskapelige fakultetet ønsker mer pålitelige oversikter over mobilitet, og at informasjon en har indikerer mer mobilitet enn det som framgår av årsrapporttabellene. Av de 24 utreisende var 13 på institusjonsavtaler og 11 på individbaserte avtaler. Det juridiske fakultet har relativt få utvekslinger, men har som mål å øke mobiliteten i tråd med egen og UiBs handlingsplan. Det psykologiske fakultet har over tid hatt en klar økning i utvekslingen, men fra 2007 til 2008 var det et kraftig fall. De ansatte oppfordres til å søke reisemidler gjennom Meltzers reisefond og fakultetets egne midler.

8 FORSKNINGSDIREKTØRENS KOMMENTARER

Forskningsmeldingene for 2009 fra fakultetene følger i hovedsak malen for forrige forskningsmelding. Etter forskningsdirektørens oppfatning har fakultetene i hovedsak løst oppgavene i samsvar med intensjonene, men det er stor variasjon i kvaliteten på meldingene – særlig gjelder det den kvalitative informasjonen som blir gitt og analysene av denne. Mens meldingen fra Det medisinsk-odontologiske fakultet er svært knapp i formen og gir lite substansiell informasjon er meldingen fra Det samfunnsvitenskapelige fakultet grundig og svært godt gjennomført, og et eksempel til etterfølgelse.

Universitetets hovedsatsinger, marin forskning og utviklingsforskning, reflekteres i forskningsmeldingene. Marin forskning er særlig fremtredende ved Det matematisk naturvitenskapelig fakultet, men hovedsatsingen omtales også i tilknytning til faglige prioriteringer ved Det medisinske (translasjonell medisin, ernæring), Det samfunnsvitenskapelige (geografi, antropologi) og Det juridiske fakultet (nordområdene). Utviklingsforskning har samme brede omfang, og er fremtredende ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet der utviklingsforskning er ett av de prioriterte forskningsfeltene. Fakultetet vurderer at det i koblingen mellom utviklingsrelatert forskning, globale studer og demokrati- og rettsstatsforskning ligger stort potensial for videreutvikling av forskning og forskningssamarbeid. For å styrke den utviklingsrelaterte forskningen er det nedsatt et strategisk utvalg etter mønster av det strategiske utvalget for marine fag. Formålet med utvalget er å være et rådgivende utvalg for utviklingsrelatert forskning som strategisk satsingsområde ved Universitetet i Bergen. Utvalgets mandat er å utforme en helhetlig strategi for forskning og forskerutdanning, å utarbeide innspill og fagpolitiske dokumenter om utdanning, forskerutdanning og forskning, å bidra til styrket samarbeid mellom Universitetet i Bergen og partnerinstitusjoner i regionen, nasjonalt og internasjonalt med vekt på partnere i Sør samt utarbeide handlingsplaner for slikt samarbeid.

De nye satsingene som ble foreslått som et ledd i den institusjonelle strategien for perioden 2005-2010 er fulgt opp. Særlig har nanovitenskap og translasjonell medisin funnet en tjenlig organisering med en voksende portefølje av eksternt finansierte prosjekter og rekruttering av

unge talentfulle forskere med internasjonale nettverk innen sine felt. Både Demokrati og rettsstat og Region og regionalisering har fått prioritet ved flere av fakultetene gjennom post. doc.-, stipendiat og førsteamanuensisstillinger.

Universitetet står framfor en revisjon av sin strategi for perioden 2010-2014, og i forskningsmeldingene kommer det fram at fakultetene allerede har startet eller planlegger å starte sitt strategiarbeid. Unntaket er Det humanistiske fakultet som allerede har utarbeidet en forskningsstrategi for perioden 2009-2011. Det er viktig at arbeidet på institusjons- og fakultetsnivå koordineres slik at det ikke blir for stort sprik mellom strategier og prioriteringer på de ulike nivåene.

Fakultetene uttrykker bekymring for ressursituasjonen. Manglende ressurser fører til reduksjon i vitenskapelige stillinger ved at en for eksempel ikke kan erstatte alle vitenskapelige stillinger etter naturlig avgang. Det pekes på at den vanskelige økonomiske situasjonen fører til redusert handlingsrom og svekket evne til omstilling, nyrekruttering, bedring kjønnsbalansen og muligheten til å følge opp satsinger. Resultatet på sikt kan også innebære at det kan være vanskelig å opprettholde sentrale forskningsfelt, og kan også svekke publisering og veiledningskapasitet. De økonomiske utfordringene må trolig løses gjennom økte inntekter fra eksterne kilder. Fakultetene arbeider målrettet med å øke sin eksterne finansiering, og har ambisjoner om å denne finansieringen til dels betydelig. Det er all grunn til å tro at ressursituasjonen ved de andre universitetene og høyskolene er like presset som ved UiB og at de har de samme ambisjonene om å øke den eksterne finansieringen. Konkurransen om eksterne midler vil derfor bli sterkere siden midlene til forskning etter all sannsynlighet ikke vil øke i takt med etterspørselen etter dem. Dette setter store krav både til UiBs fagmiljøer og administrative ansatte. Til fagmiljøene om engasjement, aktivitet og kvalitet og til de administrative ansatte om profesjonalitet i søknadsarbeidet og i oppfølgingen av prosjektene. Flere av fakultetene skriver derfor at det er behov for å styrke den forskningsadministrative støtten til fagmiljøene.

Det blir også pekt på i denne forbindelse at en bedre incentivstruktur kan bidra til å øke den eksterntfinansierte aktiviteten. UiBs modell for fordeling av resultatinntekter blir i dag ikke fordelt videre til de fagmiljøene som initierer og driv eksternt finansiert forskning. Forskningsdirektøren vil påpeke at det er nødvendig med tilføring av resultatmidler for å sikre forskningsmiljøene den kompetansen og styrken som skal til for å drive slik aktivitet

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet tar opp problemstillingen knyttet til ansettelse av midlertidige forskere. Forskningsdirektøren ser at det kan være en fordel å kunne tilsette førsteamanuenser som kan fritas fra undervisningsoppgaver – eller få redusert sine undervisningsoppgaver i en periode. Dermed kunne universitetet få tilgang til kvalifiserte forskere som kan påta seg prosjektledelse og prosjektarbeid samt veiledning knyttet til den eksternt finansierte porteføljen. Som kjent er særlig forsker- og masterutdanning ved MN- og MOF-fakultetene helt avhengig av eksterne forskningsmidler. Gjennom dette arbeidet vil forskerne kunne kvalifisere seg for professorstillinger og påta seg også andre ordinære undervisningsoppgaver etter at ”prosjektperioden” er avsluttet.

Det er avgjørende for at dette skal bli en vellykket ordning at kvalifikasjonskrav ved tilsetting ivaretas på en god måte, slik at ordningen ikke representerer en uønsket rekrutteringsvei til faste stillinger ved universitetet. En slik ordning vil kunne øke UiBs kapasitet til å ta på seg eksterntfinansierte prosjekter samtidig som instituttene over tid vil kunne styrke sine fagmiljøer ved at man samlet får mer tid til forskning. Tilsetting i faste førsteamanuensis stillinger etter fullført postdoktorperiode vil også være attraktivt for kvinner, og ordningen

kan også fremme likestilling. Som et alternativ til å tilsette førsteamanuenser som fritas fra annen undervisningsplikt enn veiledning kan universitetet tilsette forskere lønnet av prosjektmidler, og som etter fire års tjeneste kan bli fast ansatt.

I perioden 2004-2008 har UiB økt antall publikasjonspoeng med 16.3 %, men med unntak av for 2006 ligger vekstraten under veksten for universitetene samlet sett. Når det gjelder publisering på nivå II lå UiB over gjennomsnittet for universitetene i årene 2004-2007, men har i 2008 falt under gjennomsnittet. Det er positive tendenser i forhold til publisering på flere av fakultetene, men som det påpekes av Det samfunnsvitenskapelige fakultet er både den stramme økonomien med færre tilsette og at store deler av publiseringsaktiviteten er konsentrert om færre personer risikomomenter. Kunnskapsdepartementet etterlyste i oppsummeringen etter etatstyringsdialogen med UiB i 2008 en analyse av publiseringsvirksomheten, og en er nå i startfasen av et slikt prosjekt som ledes av Universitetsbiblioteket. Forskningsdirektøren vil understreke viktigheten av en slik analyse, men det er ingen grunn til å vente på resultatene av analysene for å sette i verk enkelte tiltak siden både instituttledere og forskningsgruppeledere trolig har god oversikt over aktiviteten på sine ansvarsområder. Den enkeltes publisering bør være et sentralt tema i medarbeidersamtalene og i oppfølgingen av disse. Det er også viktig at lederne sørger for å involvere de som publiserer lite mer i de faglige aktivitetene, og knytter dem sterkere til forskningsgrupper og prosjekter slik at de kan opparbeide den forventede driven til å publisere både mer og på et høyere nivå. Forskningsdirektøren vil også henstille om at fakultetene og instituttene retter oppmerksomhet mot rapporteringsrutinene, og forsikrer seg om at det ikke forekommer underrapportering. Universitetet taper trolig mange publikasjonspoeng til blant annet Unifob, CMR og HUS på grunn av det ikke er korrekt institusjonsadresse på publikasjonene.

Både Likestillingsstatistikk for UiB 2008 og tilbakemeldingene fra fakultetene viser at fremdriften i likestillingsarbeidet er god. Tiltakene som har vært benyttet, både i Handlingsplan for bedre kjønnsbalanse for UiB 2007-09 og i de fakultetsvise tiltaksplanene, har gitt resultater. Fakultetene har gjort en viktig innsats med sine egne tiltaksplaner, og det er nettopp oppmerksomhet og engasjement i fagmiljøene som er nødvendig for å få økt rekruttering av kvinner til forskning. I denne sammenhengen ser det ut til at ordningene med incentivmidler og kvalifiseringsstipend har vært viktige og motiverende. Virkemidlene vurderes også som konkrete og gode i fagmiljøene, og har vært sterkt medvirkende til økningen både av professorer og professor II.

Tallene for professorstillinger og faglige lederstillinger viser likevel at det er et stykke igjen, og at det vil ta noe tid å få jevnere kjønnsbalanse her. UiB er imidlertid inne i et generasjonsskifte i mange fagmiljøer, og det gode rekrutteringsgrunnlaget gir etter forskningsdirektørens oppfatning muligheter for bedre resultater gitt at det sterke fokuset på UiB har hatt på likestilling de siste fire-fem årene opprettholdes.

Universitetet har utarbeidet en Handlingsplan for forholdet mellom Universitetet i Bergen og omverdenen (styresak 21/2009). UiB skal i følge Universitets- og høyskoleloven § 1-3 ha særlig oppmerksomhet om universitetets relasjoner i Bergen og på Vestlandet. Gjennom å utvikle universitetets samhandling med industri og næringsliv, med kulturlivet og offentlig sektor, skapes det en vekselvirkning gjennom overføring av kunnskap som vil styrke både universitetet og omverdenen. Forskningsdirektøren legger merke til at flere av fakultetene som ikke har omtale av forhold til randsone og samfunns- og næringsliv selv det eksplisitt er bedt om dette i brevet om opplegg for forskningsmelding. Å ha en klar strategi og god samhandling i forhold til disse aktørene blir av stadig større betydning, blant annet når det

gjelder å generere ekstern finansiering, og forskningsdirektøren vil derfor oppfordre fakultetene til å legge vekt på slike problemstillinger i sitt nær forestående strategiarbeid.

9 OPPSUMMERING OG FORSLAG TIL VEDTAK

Forskningsdirektøren vil oppsummere forskningsmeldingene i følgende hovedpunkter:

- Det arbeides godt og systematisk innen UiBs hovedsatsingsområder - marin forskning og utviklingsforskning. Det skjer også mye innen flere av de nye mindre satsingsområdene, og det gjøres klare faglige framganger.
- Mange fakulteter opplever ressursituasjon som vanskelig, og det påvirker deres handlingsrom i vesentlig grad i forhold til blant annet faglige satsinger, rekruttering og likestilling
- Fakultetene arbeider målrettet med å øke sin eksterne finansiering, og har ambisjoner om å øke denne finansieringen til dels betydelig for å realisere forskningsmessige ambisjoner og å sikre ressurser til PhDer og post. doc. stillinger.
- Det etterlyses en bedre incentivstruktur for å styrke den eksternfinansierte aktiviteten samt styrking av forskningsadministrativ kompetanse og muligheter for ansettelse av forskere.
- Publiseringsaktiviteten øker, og det er betydelig framgang for flere av fakultetene, men UiB har utfordringer i både i forhold til antall, nivå og bredde i publiseringen. UiB bør få bedre rutiner for forfatteradresse på publikasjonene slik at universitetet blir kreditert publikasjonspoeng for forskning gjort ved UiB og av UiBs tilsatte.
- Framdriften i likestillingsarbeidet er god, men trykket i arbeidet må opprettholdes for at UiB skal nå de målsettingene som er satt.
- De fleste fakultetene er i gang med eller skal starte sitt strategiarbeid, et arbeid som er viktig for de tematiske prioriteringene for den neste femårsperioden.

Forskningsdirektøren anbefaler utvalget å gjøre følgende **vedtak**:

- 1) Utvalget ber om at fakultetenes forskningsmeldinger tas med i det videre arbeidet med universitetets budsjett og budsjettforslag for 2010, og i arbeidet med revisjon av universitetets forskningsstrategi.
- 2) Forskningsutvalget tar fakultetenes forskningsmeldinger til orientering.